

Önsöz

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinin tarihi çok eskiye dayandığı gibi kendine has özellikleri, bu ilişkiyi sadece iki taraf için değil tüm dünya ülkeleri için ilgi çekici kılmaktadır. AB'nin ve Türkiye'nin geleceğini bu ilişkinin seyrine bağlı gören kuvvetli ve yaygın görüşlerin neticesinde akademik çevreler de bu konuya her zaman ilgiyle yaklaşmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin adaylığı hem Türkiye'de hem de AB üye ülkelerinde çok farklı başlıklar altında incelenmekte, eleştirilmekte ve değerlendirilmektedir. Bir genelleme yapmak gerekirse Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen, bu üyeliğin Avrupa bütünleşmesine, AB'nin sürdürülebilirliğine ve Türkiye'nin geleceğine katkıda bulunacağına inananlar için, akademik çalışmalardaki ana soru farklılıkların nasıl her iki taraf için avantaja dönüştürülebileceği olurken, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkanlar için, farklılıklar zorluk ve imkânsızlıklar temelinde araştırmalara konu olmaktadır. Bu genel ve geleneksel görüşlerin yanı sıra, Türkiye-AB ilişkilerini daha farklı kavramlar, fırsatlar ve değerlendirmeler çerçevesinde incelemeye çalışan yaklaşımlar da gün geçtikçe artmaktadır. Uluslararası alanda pek çok değişimin bir arada yaşandığı, insanlığın acı ve korkutucu olaylarla sınındığı ve geleceğini güvenli bir şekilde tekrar inşa etmesi için belki de son fırsatlarını kullandığı günümüzde Türkiye-AB ilişkilerinin de yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi büyük bir ihtiyaçtır.

2008 yılı Haziran ayında başlatılan 'Anlayış Köprüleri: Kültürlerarası Avrupa ve Türkiye'nin Katkısı' (Bridges of Understanding: Intercultural Europe and Turkey's Contribution) başlıklı projenin de bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir. Üç aşamalı olan bu proje T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (Republic of Turkey – Prime Ministry, Secretariat for EU Affairs) tarafından gerçekleştirilen Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Hibe Programı (Promotion of the Civil Society Dialogue between European Union and Turkey Project) çerçevesinde Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü tarafından Bremen Üniversitesi Jean Monnet Avrupa Hukuku Kürsüsü (University of Bremen, Germany -Jean Monnet Chair for

vi *Değişen Avrupa ve Türkiye: Güncel Tartışmalar*

EU Law) ve Bremen Göçmenler ve Kültürlerarası Araştırmalar Merkezi (Center for Migrant and Intercultural Studies of Bremen) işbirliği ile yürütülmüştür. Bu proje kapsamında ilk olarak Mayıs 2009'da Almanya'nın Bremen şehrinde gerçekleştirilen 'Günümüz Türkiye'si ve Avrupa'nın Geleceği' (Today's Turkey and the Future of Europe) başlıklı konferansta Avrupa Birliği – Türkiye ilişkileri tarihsel boyutunun yanı sıra Türkiye Almanya ilişkileri çerçevesinden de değerlendirilmiştir. Türk asıllı Alman milletvekillerinin de konuşmacı olarak katıldığı konferansta AB sürecinde Avrupalı Türklerin nasıl bir rolü olacağı da değerlendirilmiştir. Projenin ikinci aşamasında ise hem Türk, hem Avrupalı hem de Türk kökenli Avrupalı gençlerin yer aldığı 'Kültürlerin Buluşması: Avrupa'da Türkiye' (Turkey in Europe: Meeting of Cultures) konulu yaz okulu gerçekleştirilmiştir. İstanbul'daki yaz okuluna katılan öğrencilere iki hafta boyunca verilen derslerle Türkiye'nin Avrupa kültüründeki yeri ve Türkiye – AB ilişkileri üniversite öğrencileri seviyesinde ders, konferans, kültürel geziler ve çalışmalar yoluyla ele alınmıştır.

Projenin son aşaması olan 'Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerini Yeniden Kavramlaştırmak (Re-Conceptualizing Turkey – EU Relations) başlıklı çalıştay ise 9-10 Ekim 2009 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve birçok Avrupa ülkesinden gelen katılımcıların görüşlerini paylaştıkları çalıştayda Avrupa bütünleşmesinin tarihsel sürecinden Avrupalılaştırmanın Türkiye – AB ilişkilerine etkisine kadar birçok konu ele alınmıştır. Bremen'de gerçekleştirilen konferansın hem Türkçe hem Almanca, İstanbul'da düzenlenen çalıştayın sonuçlarının ise hem Türkçe hem de İngilizce yayınmasıyla proje kapsamında değerlendirilmiş olan konuların daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşması hedeflenmiştir.

Proje kapsamında İstanbul'da düzenlenen uluslararası çalıştay bu kitabın temellerinin atıldığı platform olmuştur. Bu çalıştaya katılan, kitap için destek ve fikir veren tüm akademisyenlere teşekkürlerimizi sadece sözlü ve yazılı olarak ifade etmenin yeterli olmayacağı ve onların değerli katkılarına olan şükran borcumuzu ancak bu kitabın basılması ve okuyuculara ulaşmasıyla bir nebze olsun ödeyebileceğimiz kanaatindeyiz. Ancak sunulan tüm çalışmaların bu kitapta yer almadığını belirtmek durumundayız. Kitabın teması çerçevesinde sadece bu değerli katkılardan bazılarını değerlendirmek mümkün olmuştur. Yine de kapsamlı içeriğiyle bu yayının geleneksel Türkiye-AB çalışmalarına farklı bir boyut katacağını, yeni ve eski yaklaşımları değişen ve gelişen kavramlar çerçevesinde yorumlayarak bir araya getirebileceğini düşünmekteyiz. Örneğin Ann Kristin Jonasson'un ve

Hans Agne'nin makaleleri AB-Türkiye ilişkilerini, AB'nin genişleme politikasını ve sürecini değerlendirerek yaratıcı bir bakış açısı sunmaktadır.

Kitaptaki tüm çalışmalar Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden değerlendirilebileceği önemli bazı alanlara dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Adam Szymański, AB koşulluluğunun, siyasi koşulluluk ilkesi çerçevesinde Türkiye'de nasıl işlediğini incelemeye çalışmaktadır. Bilindiği gibi gün geçtikçe popüler hale gelen Avrupalılaşıma çalışmalarıyla Avrupa çalışmalarına yeni bir anlam ve heyecan katılması arzu edilmektedir. AB koşulluğu, aday ülkelerdeki Avrupalılaşıma çalışmalarında da temel referans noktası olarak kabul edilmektedir. Bu noktada Szymański'nin makalesi Türkiye'deki Avrupalılaşıma çalışmaları için de ilgi çekici noktaların altını çizmektedir. Özlem Terzi de makalesinde Türk siyasal aktörlerinin Avrupalılaşmasını inceleyerek bu konudaki önemli bir eksikliği gidermektedir. Prof. Dr. Canan Balkır ve Didem Soyaltın'ın çalışması ise Avrupalılaşıma yazınına Türkiye penceresinden bakıldığında bir model incelemesi ve yeni terimler kazandırılması açısından büyük bir önem arz etmektedir. İzci, İnce, Tüzmen ve Sezer'in çalışması ise 1999'daki Helsinki zirvesi sonrasında Türkiye-AB ilişkilerindeki akademik yazının Türk akademik çevrelerinde nasıl ve hangi yönde geliştiğini görmek açısından değerli veriler sunmaktadır.

Kitap içerisindeki bazı çalışmalar da Türkiye-AB ilişkilerindeki gelişmeler neticesinde Avrupa Birliği'nin geleceğini yakından ilgilendiren konulara değinmektedir. Doç. Dr. Elif Dağdemir, Aaretti Siitonen ve Pia Alilonttinen'nin makaleleri bu çerçevede değerli katkılar sunmaktadır. Dağdemir makalesinde Avrupa Komşuluk Politikasına Türkiye'nin -bu politikaya dahil ülkelerle ilgili olarak- dış ticaret politikasını inceleyerek yeni bir bakış açısı getirmektedir. Alilonttinen Avrupa-Akdeniz ilişkileri açısından Türkiye'nin rolünü tartışmaya açarken, Siitonen Avrupa için sorun olabilecek bir gelişmeyi, giderek artan kültürel korumacılığı, Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye'nin adaylığı üzerine yapılan tartışmalar temelinde incelemeye çalışmaktadır.

Bu kitap yayına hazırlanırken içinde geçen birçok terimin Türkçe'de kullanımıyla ilgili olarak farklılıklarla karşılaştık ve tercihimizi makale içinde tutarlı olmak koşuluyla farklı kullanımlara izin vermek yönünde kullandık - örneğin 'conditionality' terimi bu yayın içerisinde kimi zaman koşulluluk kimi zaman şartlılık olarak yer almaktadır. Böylelikle bazı terimlerin Türkçe'de kullanımı her ne kadar ilk başta kulağa tuhaf gelse de Avrupalılaşıma çalışmalarına Türkçe'de de yerleşmiş terimler kazandırılması

ve uygun görülenlerin desteklenmesi açısından bu çeşitliliğe yer vermek istedik. Bir başka deyişle her ne kadar bu konuda çeşitli eleştiriler gelebileceğini düşünsek de yeni kavramlar konusunda da akademik tartışmanın canlı tutulmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

Bu kitabın özellikle genç araştırmacı ve akademisyenler için Türkiye-AB ilişkilerinde yeni ufuklar açacağına olan inancımızla benzeri çalışmaların en kısa zamanda gerçekleştirilmesini temenni etmekteyiz. Bu çerçevede kitaba temel teşkil eden projenin yürütülmesinde emeği geçen enstitümüzün değerli öğretim üyelerine ve araştırma görevlilerine ve bu kitabın editörlüğünü üstlenen Doç. Dr. Çiğdem Nas ve Yard. Doç. Dr. Rana İzci'ye teşekkürü bir borç biliriz. Makalelerin Türkçe'ye çevrilmesinde büyük özen gösteren Zehra Bayraktar başta olmak üzere Ayşe Alp, Pınar Deniz, Esen Cam, Nevra Esentürk, Bülent Çınar, Mustafa Cenk Sanıvar'a; bu kitabın basımını büyük bir titizlikle gerçekleştiren Bilnet Matbaacılık'a ve özellikle Genel Müdür Halim Başpınar ile Baskı Öncesi Müdürü Semir Sarıoğlu'na teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca, tüm süreç boyunca canla başla proje ve kitap için çalışan, hiç bitmeyen enerjilerini ve zamanlarını bu projeye adayan araştırma görevlilerine Levent Eraydın ve Emirhan Göral şahsında teşekkürlerimizi iletmek isteriz.

Bu eserin Türkiye – AB ilişkilerini inceleyen tüm araştırmacı, akademisyen ve konuyla ilgilenenlere yararlı olması dileğiyle...

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

Prof. Dr. Muzaffer Dartan
Avrupa Birliği Enstitüsü Müdürü